

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ПУЛЮЯ**

Кротенко Василь Миколайович

УДК 657

**ОБЛІК, КОНТРОЛЬ ТА АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОГО
ВИКОРИСТАННЯ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ПІДПРИЄМСТВА
(НА ПРИКЛАДІ ПАТ ТЕРНОПІЛЬСЬКЕ АТП 16127)**

Спеціальність 8.03050901 «Облік і аудит»

АВТОРЕФЕРАТ

на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр»

Тернопіль – 2017

Дипломною роботою за ОКР «Магістр» є рукопис.

Робота виконана на кафедрі бухгалтерського обліку та аудиту Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, доцент
Шостаківська Надія Михайлівна
Тернопільський національний технічний університет
імені Івана Пулюя;

Завідувач кафедри
бухгалтерського обліку і аудиту

О.С. Білоус

Захист відбудеться “21” лютого 2017 р. о 9⁰⁰ годині на засіданні Державної екзаменаційної комісії за напрямом підготовки 8.03050901 «Облік і аудит» Тернопільського національного технічного університету за адресою: 46000, м. Тернопіль, вул. Танцорова 2, ауд. 24.

З дипломною роботою за ОКР «Магістр» можна ознайомитись на кафедрі бухгалтерського обліку і аудиту Тернопільського національного технічного університету за адресою: 46000, м. Тернопіль, вул. Танцорова 2.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Сучасний етап розвитку економіки України, характеризується пошуком нових форм і методів керування народногосподарським комплексом і його галузями. Переглядаються традиційні, що виправдали себе в минулому, але малоефективні сьогодні підходи, формуються різноманітні нові позиції і принципи, як і за допомогою чого вирішувати складні проблеми функціонування і розвитку транспортного комплексу України. Входження України у світову і європейську транспортні системи, як суверенної і рівноправної держави, підвищує роль інформаційного забезпечення менеджменту. Тому особливої актуальності набуває удосконалення обліку для потреб менеджменту. У зв'язку з цим виникла проблема удосконалення існуючої системи обліку експлуатаційних витрат на автомобільні перевезення, що не відповідає сучасним економічним вимогам.

Критичне вивчення літературних джерел показує, що в роботах З.І.Аксьонової, М.Т.Білухи, О.Я.Коваленка, Ш.Г.Мурсалимова, В.Ф.Палія, К.В.Петрова, В.І.Шеметова, Н.Є.Чембер, Б.А.Хуцидзе та інших економістів розроблено окремі пропозиції і рекомендації з удосконалення обліку витрат на автомобільні перевезення, проте вони не вичерпують усього різноманіття сторін даної проблеми в умовах ринкових перетворень в Україні, тому що вони були написані до переходу України на ринкові відносини.

Невідповідність облікової практики сучасним вимогам менеджменту, недостатня розробленість методологічних питань обліку запасів, необхідність дослідження знову виникаючих і невирішених у цій сфері питань, пошук шляхів і засобів їхнього вирішення, відсутність будь-яких наукових розробок з досліджуваної проблеми в умовах ринку і визначили вибір теми дослідження.

Мета і задачі дослідження. Мета дипломної роботи полягає в теоретичному обґрунтуванні і практичній розробці рекомендацій з удосконалення обліку транспортних запасів та автомобільних перевезень на автотранспортних підприємствах в умовах ринку, підвищення його оперативності, аналітичності, орієнтації на прийняття управлінських рішень.

Реалізація поставленої мети знайшла відображення у вирішенні такого комплексу задач:

- уточнено теоретичні положення, що стосуються економічного змісту автоперевезень;
- обґрунтовано і розроблено класифікацію запасів автотранспортних підприємств;
- вивчено організаційно-технологічні особливості транспортного виробництва та їх вплив на організацію обліку;
- критично проаналізовано існуючу методика обліку, аналізу та контролю автоперевезень і визначено основні напрямки її удосконалення.

Предмет і об'єкт дослідження. Предметом дослідження є теоретичні і методичні питання обліку, аналізу та контролю запасів на автотранспортних підприємствах.

Об'єктом дослідження є запаси на ПАТ Тернопільське АТП 16127.

Методика дослідження. Теоретичною і методологічною основою роботи послужили законодавчі акти України, інструктивний матеріал, що стосується питань обліку на автоперевезення, дані статистичних щорічників Міністерства статистики України, нормативна база Міністерства транспорту України. У процесі роботи були вивчені та узагальнені праці вітчизняних і зарубіжних авторів, матеріали науково-практичних конференцій і семінарів, міжнародні стандарти обліку і звітності. В основу дослідження покладено діалектичний метод, використано також загальнонаукові прийоми дослідження, такі як історичний і системний підхід, методи спостереження, обстежень і порівнянь, системний аналіз, методи економіко-математичного моделювання.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що результати дослідження мають прикладний характер і спрямовано на удосконалення обліку запасів на автотранспортних підприємствах. Розроблені методики і рекомендації дають змогу одержувати повну і достовірну оперативну та аналітичну інформацію про запаси автопідприємства, яку орієнтовано на прийняття управлінських рішень нині та у майбутньому, що особливо актуально в умовах ринкової економіки.

Структура та обсяг роботи. Дослідження складається із вступу, шести розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел та додатків.

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено мету і задачі дослідження, об'єкт і предмет дослідження, розкрито наукову новизну, практичне значення отриманих результатів.

У **першому розділі** “**Теоретичні аспекти інформаційного забезпечення системи управління запасами на автотранспортних підприємствах**” зосереджено основну увагу на суті, формах, завданнях організації облікового процесу на автотранспортних підприємствах. Визначено напрямки аналітичного та контрольного процесу на підприємстві. Досліджено поняття, мету, функції, завдання, суб'єкти і об'єкти бухгалтерського обліку.

У **другому розділі** – “**Методика бухгалтерського обліку запасів на автотранспортних підприємствах**” визначено критерії організації діловодства, документування операцій та документообігу, внесено рекомендації щодо удосконалення організації аналітичного і синтетичного обліку, а також організації фінансового обліку в умовах застосування комп'ютерної техніки.

Особливістю організації обліку на автотранспортних підприємствах є те, що основну частину запасів складають паливно-мастильні матеріали, до яких належать: паливо (бензин, дизельне паливо, газ), масла (моторні, трансмісійні, спеціальні), консистентні мастила і спеціальні рідини (гальмівні, амортизаційні).

У **третьому розділі** – “**Інформаційне забезпечення аналізу та контролю запасів на автотранспортних підприємствах**” досліджено загальні підходи до

організації аналітичного процесу. Розкрито особливості методики організації контрольного процесу.

У четвертому розділі – “Аналіз руху запасів та оцінка процесу їх забезпеченості на ПАТ «Тернопільське АТП 16127” здійснено загальну оцінку структури доходів, витрат та фінансових результатів. Проаналізовано прибутки від реалізації продукції та основні показники рентабельності продукції та виробництва.

Структура оборотних активів за 2014-2016 роки зазнала деяких змін. Матеріальні оборотні активи у цих роках складають 16,4%, 39,4 % та 18,4% вартості всіх оборотних активів. Актуальність теми дослідженої у даній роботі робить необхідним детальний аналіз складу запасів, виявлення зайвих і непотрібних. 79,8%, 59,6% та 76,5% оборотних активів підприємства у вищезгадані роки відволікається на кредитування споживачів товарів, робіт, послуг, що свідчить про вилучення цієї частини оборотних активів з обороту. Значний обсяг і сума дебіторської заборгованості підвищує вимоги до її якості. Результатом зниження дебіторської заборгованості у 2016 році є зростання обсягу грошових активів та матеріальних запасів. У 2016 році грошові активи збільшилися на 11 тис. грн. і склали лише 4,9% вартості всіх оборотних активів підприємства.

У п'ятому розділі – “Економічне обґрунтування резервів підвищення ефективності використання виробничих запасів” оцінено ефективність використання запасів, а також можливостей мобілізації виявлених резервів підвищення ефективності використання товарно-матеріальних цінностей.

Оцінка ефективності використання матеріальних ресурсів дала можливість зробити висновки, що показники ефективності використання матеріальних ресурсів у 2016 році гірші у порівнянні із 2015 роком. Так, збільшилась матеріаломісткість на 0,08% і відповідно знизилась матеріаловіддача на 8%. Проте, збільшилась оборотність виробничих матеріальних запасів з 128,8 раз до 238,3 рази, що призвело до зменшення тривалості обороту на 1,29 дні.

Показники, що характеризують рівень ефективності використання матеріальних ресурсів, у 2015 році значно кращі у порівнянні з 2014 роком. Так, знизилась матеріалоемність на 0,51% і відповідно зросла матеріаловіддача на 2 %. Дещо прискорила оборотність матеріальних запасів — від 81,90 раз до 128,8 разів, що дозволило скоротити тривалість одного обороту на 1,6 днів.

У шостому розділі – “Охорона праці та безпека в надзвичайних ситуаціях” оцінено стан охорони праці на підприємстві, а також проаналізовано дотримання вимог інженерно-технічних заходів, спрямованих на підвищення захищеності сировини, напівфабрикатів та готової продукції підприємства (цеху, дільниці) від впливу уражаючих факторів зброї масового ураження, розглянуто масштаби і розміри втрат та інших наслідків НС.

ВИСНОВКИ

У дипломній роботі здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано нове розв'язання завдання щодо вдосконалення бухгалтерського обліку і

контролю запасів на автотранспортних підприємствах. Основні науково-практичні результати дослідження дали змогу зробити такі висновки:

1. Підтверджено, що за сучасних умов розвитку економіки України транспортна галузь є невід'ємною компонентою розвитку продуктивних сил суспільства, яка дає можливість забезпечити процеси виробництва й обігу, транспортуючи товари до місця реалізації та споживання, а також надає послуги з пасажирських перевезень. Організаційна структура автотранспортних підприємств передбачає наявність експлуатаційних, технічних служб та служб управління.

2. Доведено, що показник собівартості послуг автотранспортних підприємств має вирішальне значення для оцінки результативності автотранспортної діяльності та визначає фінансовий стан перевізника. Потребує вдосконалення процес обліково-інформаційного забезпечення механізму оптимізації собівартості автотранспортних послуг, який би дозволив автотранспортному підприємству, з одного боку, максимально додержуватися заданого клієнтом рівня якості, а з другого — ефективно здійснювати свою господарську діяльність за умов конкурентного середовища.

3. Для забезпечення контролю за цільовим використанням палива, запасних частин та інших матеріалів на підприємствах автотранспорту вважаємо за доцільне застосовувати уточнену систему рахунків синтетичного та аналітичного обліку до рахунку 20 «Виробничі запаси», яка б дозволяла визначити стан матеріальних цінностей, що списуються у зв'язку з технічною експлуатацією автотранспортних засобів, можливість їх відновлення та дальшого використання. Відображення витрат, пов'язаних з наданням транспортних послуг, удосконалено завдяки запровадженню нових субрахунків до рахунку 23 «Виробництво».

4. Ріст виробничих запасів у 2016 році може свідчити про ряд позитивних і негативних моментів в роботі підприємства. Позитивними є розширення масштабів господарської діяльності; підвищення рівня ділової активності підприємства; прагнення зберегти грошові кошти від знецінення через інфляцію в умовах недорозвинутості фондового ринку. До негативних моментів можна віднести недоліки роботи відділу матеріального постачання, нераціональне управління виробничими запасами наслідок чого значна капіталу направляється в оборотні активи з незначним рівнем ліквідності.

5. Частка запасів в структурі оборотних активів у 2014 році складає 16,4%, у 2015 році – 39,4%, у 2016 році – 18,4%. Значний обсяг і частка запасів в складі оборотного капіталу ПАТ «Тернопільське АТП 16127» може призвести до спаду активності підприємства, сповільнення оборотності оборотних активів, погіршення фінансового стану, збільшення непродуктивних втрат пов'язаних з псуванням, зниженням ліквідності і т.п. Нестача запасів, в свою чергу, негативно позначається на результатах роботи підприємств і проявляється у невиконанні виробничої програми, рості собівартості придбання матеріальних ресурсів через терміновість поставки, порушенні ритму роботи, втраті споживачів і т.п.

Список підготовлених до друку праць за темою дипломної роботи:

1. Кротенко В.М. Особливості обліку запасів на автотранспортних підприємствах / В.М. Кротенко // Тези Міжнародної науково-практичної конференції «Розвиток соціально-економічних систем в геоekonomічному просторі: теорія, методологія, організація обліку та оподаткування» (м. Тернопіль, 2017 року).

АНОТАЦІЯ

Кротенко В.М. Облік, контроль та аналіз ефективного використання виробничих запасів підприємства (на прикладі ПАТ Тернопільське АТП 16127). – Рукопис.

Дипломна робота за спеціальністю 8.03050901 – Облік і аудит. – Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя. – Тернопіль, 2017.

У роботі досліджено широке коло питань обліку та контролю запасів на автотранспортних підприємствах в умовах ринкової економіки. Визначено специфіку автотранспортного виробничого процесу та особливості формування та використання запасів в автомобільному транспорті, їхній вплив на організацію обліку. Одержала подальший розвиток методика обліку запасів в умовах дії податкового законодавства. Запропоновано основні напрямки удосконалення обліку запасів з використанням міжнародних стандартів обліку.

Ключові слова: облік запасів, транспортні послуги, міжнародні стандарти обліку, податкове законодавство.

ANNOTATION

Krotenko V.M. Account, control and analysis the effective use of productive supplies of enterprise (on the example of Ternopil АТП 16127). it is Manuscript.

Diploma work after speciality 8.03050901 is Account and audit. It is the Ternopil national technical university of the name of Ivan Pulyuya. It is Ternopil, 2017.

The wide circle of questions of account and control of supplies is in process investigational on motor transport enterprises in the conditions of market economy. The specific of motor transport productive process and feature of forming and use of supplies is certain in a motor transport, their influence on organization of account. Methodology of account of supplies got further development terms of action of tax law. Basic directions of improvement of account of supplies are offered with the use of international standards of account.

Keywords: account of supplies, transport services, international standards of account, tax.